

Nives Rittig Beljak (1941. – 2020.)

Na samom kraju 2020. godine, točnije 23. studenoga, od posljedica teške bolesti preminula je dr. sc. Nives Rittig Beljak, dugogodišnja djelatnica Instituta za etnologiju i folkloristiku, kolegica i mentorica, etnologinja čija istraživačka znatiželja nije prezala pred još neistraženim temama i nepoznatim rukavcima struke.

Nives Rittig Beljak rođena je u Zagrebu gdje je završila osnovno i gimnazijsko školovanje. Studij kroatistike i etnologije završava u Zagrebu i Beču. Njezin znanstveni rad započeo je 1973. godine u Institutu za etnologiju i folkloristiku (Institut za narodnu umjetnost). Studij u Austriji i doktorat o gradišćanskim Hrvatima pridonio je njezinoj ranoj orijentaciji prema studiju interkulturalnih sredina u Europi, isprva u okvirima usmene književnosti te kasnije studija identiteta. Odmičući se od folklorističkih istraživanja, svoj znanstveni interes posvećuje istraživanju kulture prehrane, no ne samo unutar dotadašnjih etnoloških paradigmi koje prehranu sagledavaju u okviru sakupljanja podataka o tradicijskoj seoskoj prehrani, kulturno-povijesnih potraga za podrijetlom pojedinih elemenata ili istraživanja regionalnih posebnosti. Nives Rittig Beljak premošćuje spomenute načine istraživanja i kulturu prehrane sagledava unutar društvenog konteksta u kojem ističe važnost simboličkog značenja prehrane osobito kao izraza određena identiteta (“Arm und Reich um den Tisch im Lichte der traditionellen Didaktik” 1991). Njezin daljnji rad u etnologiji i kulturnoantropološkoj znanosti obilježen je istraživanjem prehrane, u okviru kojega je i vodeći kolegij na poslijediplomskom studiju etnologije / kulturne antropologije u Zagrebu ovu značajnu i novu temu uvela u visokoškolsko obrazovanje. Znanstvenoistraživački interesi Nives Rittig Beljak uključivali su razne teme poput mediteranske prehrane, izbora hrane hrvatskih tinejdžera, lova na puhove u Gorskom kotaru i Istri, baroknih kuharica i njihova kulinarskog utjecaja na hrvatsku hranu, regionalnu hranu diljem Hrvatske, baštinsku dimenziju prehrane te izazove koje pred tradicijsku prehranu postavlja razvoj kulinarskog i gastronomskog turizma u Hrvatskoj (suurednica je zbornika *Turist kao gost: prilozi kulinarskom turizmu* 2009). Godine 1991. Nives Rittig Beljak postaje dio znanstvenoistraživačkog tima koji se bavio posljedicama rata u Hrvatskoj, pritom fokusirajući svoja istraživanja na prehranu u zonama konflikta i izbjeglištva (“Croatian Exiles from Vojvodina: Between War Memories and War Experience” 1996; “How to Appease One’s Hunger in Exile” 2000). O ovoj nedovoljno istraživanoj temi izlaže na nekoliko međunarodnih konferencija, a posljednju studiju vezanu uz tu temu “The logic of War and Wartime Meals” objavljuje u nagrađenom zborniku *Food in Zones of Conflict* (2014). Od 2001.

godine vodi projekt “Nijemci i Austrijanci u Hrvatskoj” u okviru kojega objavljuje i uređuje stručne publikacije. Autorica je knjige *Švapski kulinarij* (2003) u kojoj kroz pet znanstvenih studija govori o dodirima hrvatskih kulinarskih tradicija s europskim, osobito njemačkim i austrijskim. Od 2007. do 2013. godine vodila je projekt “Kultura prehrane u ozračju društvenih promjena 20. i početka 21. stoljeća” u okviru kojeg su dvije doktorandice izradile svoje doktorate i stekle viša zvanja. Suurednica je zbornika *Mediterranean Food: Concepts and Trends* (2006), koji donosi radove s 15. skupa Međunarodnog povjerenstva za etnološko istraživanje prehrane održanog u Dubrovniku 2004. godine, te zbornika *Turist kao gost: prilozi kulinarskom turizmu* (2009). Osim toga, suautorica je izložbe *Svijet hrane u Hrvatskoj* (2006/2007) održane u Etnografskom muzeju u Zagrebu te popratnog istoimenog, opširno koncipiranog kataloga (2006). Nives Rittig Beljak bila je članica etnoloških udruženja International Society for Ethnology and Folklore, International Commission for Ethnological Food Research, Hrvatskog etnološkog društva te članica drugog mandata u Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske. U trajnom zvanju znanstvene savjetnice bila je od 2008., a u mirovini od 2013. godine. No, i dalje se aktivno bavila istraživanjem kulture prehrane te je do smrti radila na rukopisu *Agramerske kuharice*, knjige posvećenoj zagrebačkoj prehrambenoj kulturi od kraja 19. do polovine 20. stoljeća.

Prema svemu navedenom, Nives Rittig Beljak nedvojbeno je zadužila hrvatsku etnološku i kulturnoantropološku znanost afirmirajući istraživanje kulture prehrane u suvremenom kontekstu i čvrsto povezujući domaću struku s recentnim svjetskim istraživanjima. Njezin doprinos i rezultati aktualni su i danas kada istraživanja kojima je utrla stazu i dalje postoje, nastaju i opstaju u svijetu svakodnevnih izazova. Nives Rittig Beljak vlastitim nas je primjerom naučila da u znanstvenoistraživačkom radu ne posustajemo, da uvijek otvorena duha slobodno kročimo naprijed vođeni istraživačkom znatiželjom, da budemo odvažni i vedri, dobrohotni prema sugovorniku i svijetu oko sebe i na tome smo joj beskrajno zahvalni. Svojom velikom energijom, iznimnom znatiželjom i gotovo vizionarskim otvaranjem novih pitanja, osobito u istraživanjima kulture prehrane, Nives Rittig Beljak postavila je temelj hrvatskih prehrambenih studija, a svojim je sveukupnim djelovanjem trajno zadužila hrvatsku etnologiju i kulturnu antropologiju. Bila je rođeni etnolog, uvijek pomno i pažljivo nastojeći razumjeti narative i prakse svakodnevice. U vrijeme pandemije posljednji je put stala na prvu liniju, no ovaj put, na našu golemu žalost, nećemo moći čuti njezin britki, duhoviti i optimistični komentar.

Melanija Belaj i Jelena Ivanišević